

Ekklesia Breda 7 april 2019

Serie: Marcusevangelie – thema: Jeruzalem – gelezen: Marcus 11-13 (delen).

Toespraak Franck Ploum

1.

Jeruzalem stad van vrede, stad met fundamenten. Dit bijbels beeld wordt niet bij ons opgeroepen, wanneer we nieuws horen uit Jeruzalem en omgeving. De schrik slaat ons om het hart bij elk nieuwsbericht van weer een aanslag, van rellen en soldaten tegen opstandelingen, van stenengooiers tegenover kogels en militair geweld. Jeruzalem stad van conflict en gefundeerd op het drijfzand van onderdrukking en terreur van beide kanten.

In de bijbel is Jeruzalem einddoel van alles: nieuw Jeruzalem zal uit de hemel neerdalen. Dat is het begin van de tijd dat God alles in allen zal zijn. We kunnen eigenlijk niet anders denken dan dat Jeruzalem niet geografisch te verstaan is, maar als metafoor van de vredesstad met fundamenten die komen zal, ooit.

2.

Volgens het verhaal van Marcus verblijft Jezus zes dagen in Jeruzalem. Deze zes dagen kun je opdelen in twee keer drie dagen. De eerste drie dagen is Jezus subject: hij doet, beslist, gaat discussie aan, zet conflicten op scherp. De tweede reeks van drie dagen is Jezus object: hij handelt niet meer zelf, er wordt over hem beslist. Hoe moet dat zijn geweest voor deze man. Los van de vraag of het drie of zes of tien dagen waren. Maar hoe moet het zijn geweest dat hij van subject object werd? Hoe is het überhaupt voor mensen om hun zelfstandigheid te verliezen, afhankelijk te worden. Erger nog: niet meer beslissingsbevoegd te zijn en geen zeggenschap te hebben over zichzelf? Dat zijn zware processen waarin je voelt dat je als mens steeds minder mens bent. Menswaardigheid staat op het spel. Voor veel mensen is dit de laatste fase van hun leven. Bij Jezus wordt dit bewust in gang gezet om hem ter dood te brengen.

In de dagen van Pesach was Jeruzalem het centrum van festiviteiten, rituelen en ontmoeting tussen Joden van allerlei kanten en groeperingen. Het was voor de landvoogd dan van belang om de zaken van nabij in de gaten te houden. Voor je het wist was er oproer of een opstand. Politieverloven werden ingetrokken, ambulancepersoneel draaide overuren en de gemeenteraad was bijeen in het crisiscentrum. Ook Pontius Pilatus was tijdens die dagen in Jeruzalem, stel er gebeurt iets dan moet de eindverantwoordelijke besluiten kunnen nemen. Maar die aankomst van de landvoogd in de stad die ging niet zonder aandacht. Die ging gepaard met een heuse optocht. Vanuit het Westen trok hij dan met de colonne van keizerlijke soldaten en cavalerie Jeruzalem binnen. Parallel aan dit historische feit laat Marcus Jezus vanuit het Oosten in een soort volksoptocht de stad binnentrekken. De ene intocht proclameert de macht van de bezetter, de andere de proclameert daar tegenover het Koninkrijk Gods. Zoals Rome het evangelie van de bezetter verkondigt en Marcus het evangelie van Jezus Messias.

Alle partijen alle gezindten en stromingen binnen het Jodendom verzamelen zich rond Pesach in Jeruzalem. En met alle gezindten: Farizeeën, Schriftgeleerden, Sadduceeën, laat Marcus Jezus gesprekken aangaan. En de gesprekken spitsen zich toe op de vraag wat nu – in de tijd van Marcus - een verstandige weg is om te gaan. De Romeinen staan op de stoep de vernietiging van Jeruzalem en tempel is aanstaande, is onontkoombaar of al gaande of zelfs al gebeurd. Hoe nu te handelen.

Jezus kiest voor een radicaal andere weg, dan de gebaande: we moeten ons afkeren van Rome. Niet alle wegen leiden naar Rome, maar alle wegen leiden naar de Thora. Om te beginnen moet de tempel die nieuwe weg inslaan. U moet weten dat in die tijd in de tempel van Jeruzalem twee keer per dag een offer voor de keizer werd gebracht. Men had een beeld ter verering van de keizer in de tempel geplaatst en dat moest aanbeden worden, daar moest geofferd worden. Om het paasfeest te vieren moest de hogepriester eerst op bezoek bij de landvoogd om daar de liturgische kledingstukken op te halen die voor het paasfeest nodig waren. Was de hogepriester 'braaf' geweest dan kreeg hij de kleding, was hij 'te kritisch' geweest dan kreeg hij ze niet en kon hij het paasfeest niet vieren in de tempel. Zo hielden bezettingsmacht en religieuze macht elkaar in stand en in de greep.

Jezus wil hier radicaal mee breken, weg met dat ge-offer, weg met die handel, een rovershol hebben jullie er van gemaakt. Een die belastingmunten, blijf er verre van zorg dat je er van afkomt en dat je er niet door besmet raakt. Want die munten staan voor macht en onderdrukking. Let op: voor je het weet vindt je dit allemaal gewoon en weet je niet beter. De tempel moet losgemaakt worden van Rome.

En aan de andere kant: om de verstandhouding met Rome goed te houden konden de heiligdomoversten niet anders dan duidelijk stelling nemen en openlijk aansturen op een veroordeling.

3.

Nadat Marcus alle partijen aan het woord heeft gelaten en met Jezus in gesprek en discussie heeft laten gaan, verlaten ze het tempel terrein. De leerlingen vergapen zich aan de pracht en praal van de tempelgebouwen. IK zei al eerder: Marcus laat Jezus antwoorden vanuit een soort ergernis: weet wel 'geen steen zal op de ander blijven' (Mc 13,2). Hier doorheen moeten we natuurlijk ook de situatie van Marcus horen: Jeruzalem en tempel zijn inmiddels verwoest en afgebrand. Op de platgebrande resten van de tempel plaatsten de legioenen die erbij betrokken waren hun overwinningsvaandels. En vandaag kunnen we er de 'Stars and Stripes' van de Amerikaanse vlag er zien wapperen. Met goedkeuring overigens van de Israëliëse regering en joodse orthodoxie. Het twee maten-meet-stelsel van de VS op haar best: je laten voorstaan op waakhond van de democratie te zijn en tegelijk landen gebieden toekennen die door roof en bezetting verkregen zijn, zoals de Golanhoogte.

4.

Jezus is in Jeruzalem. Die veel bezongen, bejubelde, geloofde stad. Kloppend hart van vele religieuze stromingen en godsdiensten. Een bakermat ook van beschaving. Zij zou stad-met-fundamenten moeten zijn, een stad gebouwd op recht en vrede. Maar dat is zij allesbehalve. Het is een stad geteisterd door veroveringen, vernietiging, godsdienstwaan. We kunnen het ons nauwelijks voorstellen, maar zo schrijft de Palestijn Mitri Raheb, Luthers bevrijdingstheoloog: al 4000 jaar onafgebroken leeft mijn volk in staat van bezetting: van Babyloniers, Perzen, Romeinen, de Engelsen naar de Staat Israël vandaag.

4000 jaar bezetting en toch is er hoop, zo schrijft hij, immers al die grootmachten die ons bezet hebben zijn uiteindelijk verdwenen en ten onder gegaan, maar wij zijn er nog steeds: het Palestijnse volk. 'Niets blijft eeuwig', aan elke bezetting voorbij gloort een nieuwe toekomst, een nieuw begin, opstandig leven.

'Jerusalaim, stad van God, wees voor de mensen een veilig thuis. Jerusalaim stad van vrede, beng ons weer thuis' zongen we ooit in grote getalen en met volle overtuiging. Teksten die nu toch op z'n minst een zeer dubbel gevoel oproepen. Daarom is het goed om ons steeds opnieuw te realiseren, dat het volk Israël zoals we dat in de bijbel tegenkomen niet gelijk staat aan de Staat Israël vandaag, al willen sommigen ons dat doen geloven.

Zo is het bijbels Jeruzalem, niet het Jeruzalem vandaag: het is een bijbelse metafoor voor een nieuwe wereld, die juist losgemaakt is - zoals dat veulen waarop nog nooit iemand gezeten heeft. Losgemaakt van wat in deze wereldorde gangbaar is: het recht van de sterksten, het ene volk dat heerst over het andere, het handjeklap van de machtige landen. Gaandeweg zijn volk en stad en tempel vast komen te zitten aan de wetten van deze wereld en losgemaakt van de Thora. Ze zijn de gangbare wegen gegaan die leiden naar structuren van hebben en niet hebben, van jij bent rein en jij onrein, van ik eerst en dan de rest. Bondgenootschappen van Farizeeën en Herodianen die samen optrekken om de zaken in het machtsgareel te houden.

Alles moet losgemaakt worden, zodat er nieuwe wegen bewandeld kunnen worden. Geen gebaande wegen, niet de bekende weg die altijd weer zal leiden tot verstremgeling van belangen. Vanuit het Oosten en niet vanuit het Westen, langs een nieuwe weg en niet via de bekende weg komt Jezus Jeruzalem binnen om de boel los te schudden. Om een nieuwe wereld te verkondigen in het hart van de macht. Met alle consequenties van dien.

Kunnen wij hem volgen op dat nieuwe lichtende pad dat hij baant? Kunnen wij hem volgen in ons doen en laten, in onze keuzes en in de wegen die wij gaan? Met vallen en opstaan, met horten stoten, maar op z'n minst proberen, zo te leven?

Dat het zo moge zijn.